

INOVATYVUS MEDIENOS TAIKYMAS ŠIUOLAIKINĖJE ARCHITEKTŪROJE

Arnoldas Gabrėnas

Architektūros teorijos ir pagrindų katedra, Vilniaus Gedimino technikos universitetas,

Pylimo g. 26/Trakų g. 1, 01132 Vilnius, Lietuva

El. paštas arnoldas.gabrenas@gmail.com

Įteikta 2012 03 05; priimta 2012 05 15

Santrauka. Mediena šiuolaikinėje Lietuvos architektūroje tampa vis aktualesnė medžiaga. Straipsnyje aptariami kai kurie medinės architektūros objektai užsienyje ir Lietuvoje, apžvelgiama inovatyvių medinių architektūrinių formų meninė ir konstruktyvinė technologinė raiškos įvairovė. Mediena nagrinėjama kaip meninė priemonė, leidžianti kuriamus naujus architektūros pavidalus paversti harmoningos gyvenamosios aplinkos dalimi, jais koduoti įvairzdžius, semantinius simbolius, deklaruoti estetines, socialines ir ekologines idėjas. Novatoriškos architektūros meninės raiškos požiūriu išskiriami plokštuminiai, racionalios geometrijos, plastiški ir struktūriški mediniai objektai, kurie neretai yra progresyvių, sudėtingų formų, turi vizualiai neįprastą tektoniką. Analizuojant vientisų ir segmentinių medinių konstrukcijų teikiamas galimybes tampa akivaizdu, kad jos padeda įgyvendinti išmoningiausius formos sumanymus, sukurti medinius objektus ar jų dalis, pasižyminčias mechaniniu, klimatiniu, cheminiu atsparumu, santykinu lengvumu, transformavimo galimybėmis, tiksliais matmenimis. Medinės konstrukcijos gali būti taikomos naujoje statyboje ir atliekant renovaciją, įgyvendinant įvairaus tūrio, aukščio ir struktūrinės sandaros statinių formas. Mediena šiuolaikinėje architektūroje leidžia rasti efektingą kompozicinį balansą su kitos medžiagos paviršiais eksterjeruose, interjeruose, viešosiose erdvėse ir gamtinėje aplinkoje. Medinės architektūros inovatyvios morfologijos paieškos yra svarbi nūdienos žmogaus aplinkos formavimo sritis bei reikšminga Lietuvos ir užsienio šiuolaikinės architektūros dalis.

Reikšminiai žodžiai: morfologija, forma, inovatyvi forma, mediena, medinė architektūra, šiuolaikinė architektūra, meninė įvairovė, konstrukcinė technologinė įvairovė, raiška.

Įvadas

Pastaraisiais metais pastebimi ženklai, rodantys susidomėjimą nauja medine architektūra. 2011 m. „Lietuvos statistikos metraštyje“ skelbiama informacija, charakterizuojanti baigtus šalyje statyti pastatus pagal jų sienų medžiagas. Pateikiami paskutinių šešerių metų duomenys, kad tarp iš įvairių medžiagų statytų pastatų medinėmis sienomis 2005 m. buvo 11,3 proc., 2006 m. – 9,4 proc., 2007 m. – 12,5 proc., 2008 m. – 10,9 proc., 2009 m. – 16,7 proc. ir 2010 m. – 18 proc. (Lietuvos statistikos departamentas 2011). Šie skaičiai apibendrintai leidžia teigti, jog medis, kaip medžiaga, šiuolaikinėje Lietuvos architektūroje darosi vis aktualesnė.

Lietuvos viešojoje erdvėje skiriama nemažai dėmesio naujai medinei architektūrai, kaip istoriškai susiklosčiusio tradicinio statybos būdo ir formos nuosekliai tęsai. Lietuvoje informacija apie įvairesnę naują medinę architektūrą dažniausiai pasirodo spaudoje ar internete

pavieniuose straipsniuose, kuriuose aptariami atskiri realizuoti objektai. Užsienio ir Lietuvos medinės architektūros naujausios morfologijos tyrimai yra svarbūs kaip plečiantys visuomenės ir profesionalų akiratį, taip sudaroma prielaida nešabloniškam medinės architektūros supratimui bei tolesnei raidai.

Šiame straipsnyje nagrinėjama inovatyvi šiuolaikinės architektūros formų įvairovė, kurios meniniam sumanymui ar konstruktyvinei struktūrai mediena yra svarbiausia kompozicinė priemonė. Apžvelgiami įvairios tipologijos užsienio ir Lietuvos medinės architektūros charakteringi objektai bei apibendrinamos jų savybės. Naudojant terminą „inovatyvus“, turima omenyje, kad aptariamas objektas ar reiškinytis yra naujesnis, tobulesnis, progresyvesnis ir priimtas, pripažintas visuomenės.

Meninės raiškos įvairovė

Šiuolaikinėje medinės architektūros morfologijoje mediena tampa menine priemone, padedančia kūrėjui įgyvendinti norimą formos pavidalą, tekstūriškumą, spalvingumą bei semantiškumą. Architektūros stiliaus, struktūros ir kompozicijos principus nagrinėjęs M. Fosteris yra taikliai pastebėjęs, jog dauguma nūdienos statinių, pastatytų iš kitų medžiagų, gali būti identiška nukopijuoti naudojant medį, o atvirksčias veiksmas nėra įmanomas, taip pabrėždamas medienos, kaip medžiagos, meninį ir konstruktyvinių universalumą (Foster 1983). Medienos fizinių savybių įvairiapusiškos panaudos galimybės lemia ir didelę sukuriamų architektūrinių formų gausą.

Pagal ryškesnius pavidalų meninės raiškos požymius medinius architektūros objektus sąlygiškai galima priskirti plokščioms, trimatėms, racionalioms, plastiškoms ar struktūriškoms formoms. Daliai inovatyvių formų iš medžio būdingas vyraujantis kompozicijos dvimatiškumas. Tai erdvėje atitinkamai orientuota, akcentuota, neretai modeliuota, medinė plokštuma, turinti svarbią estetinę reikšmę. Vienu įdomiausių iš tokiai statinių grupei priskirtinų statinių galima minėti firmos „Snohetta“ architektų Norvegijoje, Dovre kalno pašonėje suprojektuotą informacijos ir stebėjimo paviljoną (1 pav.). Paprastame, asketiškame stačiakampio formos pastate su stiklo ir plieno fasadais pagrindinis akcentas yra kompiuteriais valdomais įrengimais suformuota reljefinė medinė siena, per vitrinas gerai matoma ir iš aplinkos (Snohetta 2011). Topografiškai medinio paviršiaus įdubimai ir iškilimai dera su Norvegijos kalnų peizažu, o šiurkštoka faktūra ir rusva medienos spalva kuria patikimo ir šilto prieglobsčio įspūdį. Medžio apdailos kontrasto su stiklo ir metalo paviršiais žavesys atsiskleidžia Vilniaus ir Klaipėdos „Akropolio“ pastatuose, kuriuose medinės plokštumos tekstūriškai pajavairina fasadus ir

tarsi sumenkina bendros formos monumentalumą, taip pastato mastelis tampa jaukesnis ir žmogiškesnis (2 pav.).

Horizontaliai orientuotos medinės plokštumos yra viena iš priemonių kuriant naują landšaftinę architektūrą. Vinaros vietovėje Ispanijoje uolėtame pajūrio paplūdimyje „Guallart architects“ kūrėjai ant sustiprinto betono pagrindo iš Ipės medžio suprojektavo šešiakampes platformas, kurios sujungtos sudaro įvairių matmenų salas (Fernandes-Galiano 2009). Šešiakampių platformų elementai kiekvienoje saloje išryškunami lentų apkalto grafika ir kai kur iš terasos plokštumos „iškeltomis“ šešiakampėmis piramidėmis (3 pav.). Kampuota medinių terasų forma vizualiniu aštriabriauniškumu dera uolėtame kraštovaizdyje ir tampa patogia zona poilsiui prie jūros. Savotiška šiuolaikinės landšafto architektūros atmaina laikytinos medinės terasos ant kai kurių pastatų stogų. Tai pastatai, kurių stogai formuojami kaip pastato aplinkos dalis ir ant kurių paviršiaus galima laisvai patekti nuo aplink statinį esančių prieigų. Kaip pavyzdys Lietuvoje minėtina 2009 m. Vilniuje pastatyta banko centrinė būstinė (archit. A. Ambrasas, V. Adomonytė, T. Eidukevičius, D. Malinauskas). Šiame daugiaaukščiame pastate ant žemiausio korpuso stogo įrengta 4500 m² ploto medinė terasa (Nekrošius 2010). Ekspresyvus terasos banguotumo, laužytumo grožis pabrėžiamas elipsiniais stoglangiais bei tokios pat formos augalų klombomis. Terasos forma, deranti su viso pastato estetinė stilistika, jos rausvai rudų tamsių lentų paviršiaus spalvos ir faktūros kontrastas su aplinkoje vyraujančiomis metalo, stiklo, betono medžiagoms yra reikšmingos priežastys, pavertusios šią vietą patrauklia paupio visuomenine erdve (4 pav.).

Kitai sąlyginei medinių architektūros formų grupei priskirtini trimačiai objektai, kurių meninėje raiškoje vyrauja geometrinis racionalumas. Tarp jų šiuolaikinė-

1 pav. Informacijos ir stebėjimo paviljonas, Norvegija, archit. biuras „Snohetta“, 2011 m.

Fig. 1. Observation and information pavilion, Norway, archit. office „Snohetta“, 2011

2 pav. Prekybos ir pramogų centras „Akropolis“, Klaipėda, archit. biuras „Gedimino Jurevičiaus studija“, 2005 m.

Fig. 2. Shopping and entertainment center „Akropolis“, Klaipėda, archit. office „Gedimino Jurevičiaus studija“, 2005

3 pav. Medinės platformos pajūryje, Vinaros, Ispanija, archit. biuras „Guallart architects“, 2006 m.

Fig. 3. Wooden platforms in the beach, Vinaros, Spain, archit. office “Guallart architects”, 2006

4 pav. Banko pastatas, Vilnius, archit. A. Ambrasas, V. Adomonytė, T. Eidukevičius, D. Malinauskas, 2009 m.

Fig. 4. Bank building in Vilnius, archit. A. Ambrasas, V. Adomonytė, T. Eidukevičius, D. Malinauskas, 2009

je architektūroje galima minėti objektus, kuriuos galima būtų apibūdinti taip – medinis, mažas ir meniškai įtaigus. Būtent mažas objekto mastelis šių pastatų kūryboje neretai tampa aplinkybe, verčiančia pasirinkti raiškia formą ir ypač atidžiai įvertinti detalių vietą bei santykį visumos kompozicijoje. Mediena šių pastatų architektūroje yra ne tik formai „paklusni“ medžiaga, bet ir papildo santūrią, lakonišką objekto kompoziciją medžiaginiu tekstūriškumu ir faktūriškumu, leidžiančiu įtaigiau suvokti kūrinių. Charakteringas tokios medinės architektūros pavyzdys yra danų architektų grupės „Dorte Mandrup Arkitekter“ sukurtas namas-kabina (5 pav.). Šis gamykloje pagamintas pastatas yra 10 m² ploto, viduje turintis darbo ir poilsio zonas. Vertikali dailienčių apdaila statinio eksterjere pasirinkta kaip labiausiai deranti prie numanomos gamtinės aplinkos (Saieh 2008). Siauros, ilgos dailylentės – tašeliai – atitinka nedidelį pastato dydį, savo grafika dera su subtilia bendrosios formos tektonika, taip sukuriamas vien-

tiso, lyg iš vientiso medžio masyvo suformuoto tūrio įvaizdis. Mediena šiuo atveju tampa menine priemone, leidžiančia pastato stebėtojų identifikuoti gyvenamąją paskirtį išvengiant asociacijų su kitokiais infrastruktūros objektais. Didesnio tūrio, bet idėjiškai panašus suomių architektų grupės „Huttunen + Lipasti + Pakkanen Architects“ realizuotas pastatas vienoje iš salų netoli Turku miesto (6 pav.). Šiek tiek virš uolėtos pakrantės pakeltas statinys yra sudarytas iš dviejų į vientisą formą meistriškai sujungtų dalių – 71 m² ploto stogu dengtų vidaus patalpų ir atviros, sienomis iš trijų pusių atribotos terasos (Hautajärvi 2010). Architektūrinės kompozicijos vientisumas išgautas remiantis pirmine forma, paėmus figūrą, artimą paverstai ant šono trikampėi prizmei, kurioje tiesiomis briaunomis tarsi buvo išpjauta dalis terasai. Formos vientisumą papildo mediena terasos ir sienų plokštumų apdailoje.

Racionali geometrija, kaip meninės raiškos požymis, šiuolaikinėje architektūroje nebūtinai tapatinama

5 pav. Kilojamas gyvenamasis namas-kabina, Danija, archit. biuras „Dorte Mandrup Arkitekter“, 2008 m.

Fig. 5. Movable house – cabin, Denmark, archit. office “Dorte Mandrup Arkitekter”, 2008

6 pav. Savaitgalio namas-vila „Mecklin“, Turku archipelagas, Suomija, archit. biuras „Huttunen + Lipasti + Pakkanen Architects“, 2008 m.

Fig. 6. Weekend house – villa “Mecklin” in the Turku archipelago, Finland, archit. office “Huttunen + Lipasti + Pakkanen Architects”, 2008

su ekonomiškai ir techniškai lengvai įgyvendinama konstrukcija. Tuo pasižyminčios architektūros formos įgauna medžiu dengtus pavidalus, taip švelninamas jų kuriamas neretai netikėtas, technicistinis ar grėsmingas išpūdis. Naudojant medieną sukuriama meninė įtampa, atsirandanti per kontrastą tarp naujai atrodančios formos ir jos medžiaginio įprastumo. Charakteringais tokios dermės pavyzdžiais galima įvardyti realizuotą architekto G. Natkevičiaus gyvenamojo namo projektą Klaipėdos rajone (7 pav.) ir architektų biuro „Saunders Arkitektur“ vilą „G“ Bergene (8 pav.). Iš pažiūros ekspresyvių, kampuotų, kabančių tūrių, stogų, didelių stiklo plokštumų kompozicijos raiška artima visuomeninių pastatų tipologijai ir būtent sienų medžio „apvalkalas“ kūrinių semantiškai „sušildo“, leidžia jį laikyti priimtina gyvenamąja aplinka.

2001 m. pastatyti svečių namai „Titanikas“ (9 pav.) laikytini vienu iš pirmųjų ir sėkmingų naujesnės formos paieškų rezultatų tarp nedidelių visuomeninių pastatų Lietuvoje. Pastato šeiminkai bandė kiek įmanydami naudoti kuo daugiau medienos – iš medžio sukurta sienų apdaila, langų žaliuzių sistema, dalis vidaus konstrukcijų (Butkus 2001). Stačiakampius racionalaus

7 pav. Gyvenamasis namas Utrių km., Klaipėdos raj., archit. biuras „G. Natkevičius ir partneriai“, 2006 m.

Fig. 7. House in Utriai, Klaipėda region, archit. office „G. Natkevičius ir partneriai“, 2006

8 pav. Gyvenamasis namas-vila „G“, Bergenas, Norvegija, archit. biuras „Saunders Arkitektur“, 2009 m.

Fig. 8. House – vila „G“, Bergen, Norway, archit. office „Saunders Arkitektur“, 2009

9 pav. Svečių namai „Titanikas“, Šventoji, archit. D. Rakauskas, 2001 m.

Fig. 9. Guest house “Titanikas”, Šventoji, archit. D. Rakauskas, 2001

išplanavimo pastato tūrius architektas D. Rakauskas suprojektavo visapusiškai išnaudodamas medžio, kaip medžiagos, estetines galimybes. Aklinos medžio kaltos plokštumos čia derinamos su azūriškėmis, lygios – su šurkštesnėmis. Medinių fasadų intrigą papildė neįprasto kontūro angos.

Šiuolaikiškai progresyviu mediniu pavidalu išsiskiria vaikų darželio pastatas Osle (10 pav.). „Reiulf Ramstad architects“ santykinai nedideliame visuomeninio pastato tūriui suteikė dinamišką laužytą formą, kurios gyvybingumą fasaduose papildė medžio lentų apdailos tonaliai netolygus optinis mirguliavimas. Medinis apvalkalas formuoja pastato įvaizdžio organiskumą, yra draugiškas žmogui ir paneigia vizualines sąsajas su fortifikacine architektūra. Tarp atraktyvesnių objektų pavyzdžių minėtinas grupės „MVRDV“ daugiabutis gyvenamasis namas Amsterdame (11 pav.). Jo architektūroje iš pažiūros nuobodus vertikalus stiklinis daugiabučio tūris komponuojamas su išraiškingais mediniais erkeriais. Taip sukuriama estetinė intriga jungiant skirtingų medžiagų ir orientacijos erdvėje pastato

10 pav. Vaikų darželio pastatas, Oslos, Norvegija, archit. biuras „Reiulf Ramstad architects“, 2010 m.

Fig. 10. Kindergarten building in Oslo, Norway, archit. office “Reiulf Ramstad architects”, 2010

11 pav. Daugiabutis gyvenamasis namas Amsterdame, Olandijoje, archit. biuras „MVRDV“, 1997 m.

Fig. 11. Apartment house in Amsterdam, Holland, archit. office “MVRDV”, 1997 m.

dalis, o konsoliuojančių erkerių medžio apdaila neutralizuoja gyvenamojo namo eksterjere retai pageidautiną antitektoniškumo ir technokratiškumo nuotaiką.

Vyraujanti racionali geometrija gali būti išryškinta ir šiuolaikinių pastatų interjeruose, juos formuojant medžio apdaila. Kai kuriais atvejais tokie interjero sprendimai kontrasto būdu meniškai akcentuojami eksterjerui suteikiant betono, akmens ar metalo dangas. Tarp pavyzdžių galima minėti mokslo centro Svalbarde pastatą, kuriame šaltas metalo lakštų apvalkas nuo sniego ir šalčio saugo jaukias ir gyvybe alsuojančias vidines erdves mediniais paviršiais (12 pav.).

Vienu iš meninės raiškos požymių, panašumu sujungiančių dalį inovatyvių medinės architektūros objektų, yra jų formos plastiškumas. 2010 m. parodos konkurse „Individualių namų architektūra“ nugalėtojais svarbiausioje – geriausio individualaus namo – kategorijoje tapo Viliaus Adomavičiaus ir Vidos Vyšniauskienės namas Domeikavoje ant upės skardžio (13 pav.). Šis pastatas buvo apibūdintas kaip radęs santykį tarp modernumo ir namų supančios aplinkos bei dvelkiantis prieškarinio Kauno būdingu architektūros stiliumi (Jarmalis 2010). Vertikalios medžio lentos fasaduose, nors, kaip teigiama, yra „ekologiškos perdirtos medienos lentelės“ (Almonaitytė-Navickienė 2010), pastate yra svarbi ir pagrindinė plastiškos, pramoninį dizainą menančios, tūrio formos apdailos dalis, kurianti asociatyvius ryšius: medis – gamta ir medinis Kauno paveldas.

12 pav. Mokslo centras Svalbarde, Norvegija, archit. biuras „Jarmund/Vignsnaes AS“, 2005 m. (viršuje eksterjeras, apačioje interjeras)

Fig. 12. Science center in Svalbard, Norway, archit. office “Jarmund/Vignsnaes AS”, 2005 (the exterior above and the interior below)

13 pav. Gyvenamasis namas Domeikavoje, Kaune, archit. V. Adomavičius, V. Vyšniauskienė, 2009 m.

Fig. 13. House in Domeikava, Kaunas, archit. V. Adomavičius, V. Vyšniauskienė, 2009

Tarp panašių plastiškus pavidalus turinčių naujos medinės architektūros pavyzdžių užsienyje galima paminėti namą Almerėje, sukurtą architektų biuro „Commandeur Haumann architekten“ (14 pav.). Įdomi šio pastato detalė yra praretintas medžio apkalimas trečiajame aukšte, įgaunantis langų žaliuzių funkciją. Plastiška pastato tūrio formos kompozicija neretai kuriama iš grupuojamų racionalios geometrijos statinių. Čia galima minėti Stokholme „Kjellander&Sjoberg“ kompanijos suprojektuotus, sublokuotus gyvenamuosius namus, kurie jungiasi plane ratu sudarydami karūną menančią formą (15 pav.).

14 pav. Gyvenamasis namas Almerėje, Olandija, archit. biuras „Commandeur Haumann architecten“, 2010 m.

Fig. 14. House in Almere, Holland, archit. office “Commandeur Haumann architecten”, 2010

Tarp įdomių medinių plastiškos formos visuomeninės paskirties pastatų yra Suomų „K2S“ architektų suprojektuotas ir jau statomas apvalios formos medinis koplyčios pastatas Helsinkyje. Aikštėje, supamoje aukštų mūro ir stiklo statinių, naujojo maldos pastato iš medžio suformuotas apvalinasis pavidalas taps ryškiu akcentu, pajvairinančiu bei „sušildančiu“ kontekstą (16 pav.). Fizinės galimybės iš medžio formuoti įvairius plastiškus paviršius neretai architektus inspiruoja sukurti meniškai metaforiškus kūrinius. „SBA baldų“ centre Vilniuje Laisvės prospekte mediena tapo menine priemone, padėjusia išreikšti marinistinę tematiką, ryšį su laivais ir kitais jūriniais motyvais (Buivydaite 2004). Aukštesniojo pastato tūrio panašumą į laivo korpusą ypač sustiprina dažytų medžio dailienčių apdaila. Medinis tūris jungiamas su žemesne metalo lakštais dengta dalimi, kartu su stiklo plokštumomis bendrą kompoziciją pripildydamas medžiaginio, spalvinio kontrastingumo, meninės įtampos ir meninio efektingumo (17 pav.).

16 pav. Kampio koplyčios eksterjero vaizdas (dabar statoma), Helsinkio centras, Suomija, archit. biuras „K2S architects LTD“, 2010 m.

Fig. 16. Exterior view of Kampi chapel in Helsinki (under construction), Finland, archit. office “K2S architects LTD”, 2010

15 pav. Sublokuotas gyvenamasis namas Stokholme, Švedija, archit. biuras „Kjellander&Sjoberg Arkitektkontor AB“, 2008 m.

Fig. 15. Semi detached house in Stockholm, Sweden, archit. office “Kjellander&Sjoberg Arkitektkontor AB”, 2008

Sąsają su jūra nevengta ir Kardifo įlankoje 2006 m. pastatytos Vello asamblėjos pastate, kurio stogas pagal architekto R. Rogerso sumanymą įgavo tarsi raibuliuojančio vandens telkinio medinį pavidalą (18 pav.). Šiame statinyje plastiška medinė stogo apdailos forma eksterjere pratęsiama ir į pastato interjerą, pajvairin-dama jį banguotomis lubomis ir kolonomis (19 pav.).

Panašia meninės raiškos vienoje eksterjere ir interjere pasižymi tebestatomas Z. Hadid projektuotas „Gaidaro Alijevo“ kultūros centras Baku mieste. Architektės sumanyta išraiškinga plastiška pastato formos kompozicija „išauga“ iš aplinkinio landšafto linijų. Žemės izohipsių vingiai, bangos sustiprinamos ne tik išoriniame siluete, bet pratęsimos ir vidaus erdvėse. Sudėtingos geometrijos statinio eksterjere ir dalyje interjero vyrauja metalo, betono, stiklo paviršiai, tačiau pagrindinės salės apdailai pasirinkta medžio plokščių apdaila. Iš kompiuteriu valdomais įrengimais išpjautų medinių detalių jungiama unikali skulptūriškų klosčių salės erdvė, sukurianti nuolatinio paviršių „tekėjimo“ trejomis erdvės dimensijomis įspūdį (20 pav.) (Hadid 2011).

17 pav. Prekybos centras „SBA baldai“, Vilnius, archit. S. Kuncevičius, A. Jakutis, 2000 m.

Fig. 17. Shopping center “SBA baldai”, Vilnius, archit. S. Kuncevičius, A. Jakutis, 2000

18 pav. Nacionalinės Velso asamblėjos eksterjeras, Kardifo įlanka, Jungtinė Karalystė, archit. R. Rogers, 2006 m.

Fig. 18. The National Assembly of Wales, exterior view, Cardiff bay, United Kingdom, archit. R. Rogers, 2006

19 pav. Nacionalinės Velso asamblėjos interjeras, Kardifo įlanka, Jungtinė Karalystė, archit. R. Rogers, 2006 m.

Fig. 19. The National Assembly of Wales, interior view, Cardiff bay, United Kingdom, archit. R. Rogers, 2006

Plastiškos formos eksterjero ir interjero medžiaginis kontrastingumas meniškai įprasminamas architekto E. van. Egeraato projektuotame šachmatų klube Chanty Mansijske (21 pav.). Šio pastato idėją autorius aiškina kaip siekį architektūrinėmis priemonėmis perteikti šachmatininką kaip žmogų, kuris žaisdamas iš išorės atrodo ramus ir šaltas, tačiau jo viduje verda troškimas nugalėti. Todėl nerūdijančio plieno skardos apdailai eksterjere čia supriešintas vizualiai šiltas medinis interjeras (22 pav.) (Egeraat 2010).

Inovatyvios medinės architektūros meninės raiškos požiūriu galima išskirti grupę objektų, pasižyminčių ryškiu formos struktūriškumu ir ažūriškumu. Tokios erdvinės medinės architektūros formos pastaruoju metu tampa ir deklaratyvia kultūringesnės, meniškesnės, atraktyvesnės aplinkos formavimo priemone. Kompanijos „AL_A“ kūrėjų priešais muziejaus pastato įėjimą Londone 2011 m. iš 500 amerikietiško ažuolo elementų sukonstruota instaliacija „Medinė banga“ yra išpūdingas 12,5 m aukščio statinys, papildantis suvokimą apie šiuolaikinės medinės architektūros estetines galimybes bei jos dermę su istoriniu kontekstu (Priest 2011). Ornamentiška banguojančių medinių

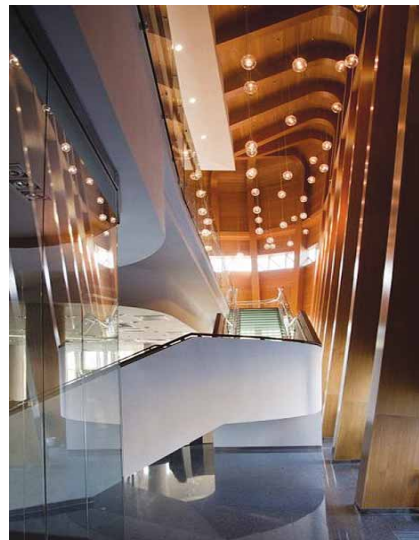
20 pav. Gaidaro Alijevo kultūros centro salės vaizdas, Baku, Azerbaidžanas, archit. Z. Hadid, statomas nuo 2007 m.

Fig. 20. Gaidar Aliyev cultural center, view of the hall, Baku, Azerbaijan, archit. Z. Hadid, since 2007

21 pav. Šachmatų klubo Chanty Mansijske eksterjeras, Rusija, archit. E. van Egeraat, 2010 m.

Fig. 21. Chess club, exterior view, Chanty Mansijsk, Russia, archit. E. van Egeraat, 2010

22 pav. Šachmatų klubo Chanty Mansijske interjeras, Rusija, archit. E. van Egeraat, 2010 m.

Fig. 22. Chess club, interior view, Chanty Mansijsk, Russia, archit. E. van Egeraat, 2010

gijų struktūra nuo aikštės grindinio priešais pastatą pratęsiama virš laiptų link įėjimo, jį tarsi įrėminant. Ši daugiaplanė, plastiška medinė banga savo detalių dinamiskumu, forma ir masteliu siejasi su istorinio mūrinio pastato bareljefais bei puošybos išraiška (23 pav.). Kai kuriuose medinės architektūros kūriniuose meninėms priemonėms ypač paryškiamas ekologiškumo ir nekenksmingumo aplinkai aspektas. Architektų biuras „Malka Architecture“ pasiūlė pastato rekonstrukcijos – sukuriant priestatą – koncepciją „AME LOT“. Statinio išorinius paviršius architektai pasiūlė sukonstruoti iš medinių padėklų, naudojamų logistikoje. Kuriant idėją akcentuojamas padėklų pakartotinis pritaikymas ir papildomų didelių energijos sąnaudų nereikalaujantis perdirbimas (Jarz 2011). Vertikaliai orientuotų elementų ažūriškos medinių fasadų eilės sujungtos metalinėmis detalėmis horizontaliai, sudarant galimybę atskiras dalis varstyti. Šis padėklų modulių varstymo pobūdis kuria gyvybingo, aštriabriauniškai reljefiško tūrio formą (24 pav.).

Pavyzdžiai Lietuvoje ir užsienyje liudija, jog medis yra puiki medžiaga architekto kūryboje siekiant įgyvendinti išmoningiausias meninės formos vizualios estetikos ir idėjinio turinio dermės sumanymus.

Konstruktinė technologinė įvairovė

Mediena novatyvios medinės architektūros kūrėjams yra ne tik meninė apdailos priemonė, tikslas pasiekti tam tikrą estetinį, semantinį įvaizdį, bet ir plačias visavertiškas formos konstravimo ir modeliavimo

galimybes teikianti medžiaga. Medinės konstrukcijos dėl medžiagos lankstumo gali įgauti įvairius struktūrinius pavidalus ir yra labai tvirtos lyginant su jų svoriu. Pavyzdžiui, pušies medienos struktūros turi tą patį stiprį kaip 16 kartų sunkesnės metalinės ar 5 kartus sunkesnės betoninės konstrukcijos.

Pagal būdingesnius konstrukcinius technologinius ypatumus medinės architektūros objektus galima nagrinėti sąlyginėmis grupėmis. Vienas iš įdomiausių galimybių kūrėjams šiandien teikia iš klijuotos, laminuotos, įvairiai chemiškai ir mechaniškai apdorojamos medienos pagaminamos vientisos sienų, denginių, kolonų konstrukcijų dalys. Įdomiu tokių medinių konstrukcijų universalios transformacijos pavyzdžiu tapo „Kultflux“ paviljono architektūrinės formos metamorfozė Neries krantinėje, Vilniuje. Architektų A. Skiezgelo, M. Nagelės, U. Tornau ir Shooros suprojektuotas medinis paviljonas yra iš medžio konstrukcijų, formuojančių 25×5 m pagal poreikius dalinamą erdvę (Adjoubei 2008). Orientuotų skiedrų plokštės (OSB) panaudotos ne tik viduje esančių kolonų, sijų konstrukcijoms, bet ir išorės apdailai. Pagal pirminį sumanymą dėžę priminusi statinio architektūrinė išraiška netikėtai, sėkmingai patobulinta, pavasario ledonešiu išgriovus vieną kampą. Sugadintos medinės pastato sienos buvo geometriškai taisyklingai išpjautos, atsiradusi anga uždengta trikampė plokštuma, o pastatas įgavo naują, vizualiai judresnę formą (25 pav.). Medžio konstrukcijų formų įvairovę ir galimybes praktinėje architektūroje jau nuo 1994 m. nagrinėjan-

23 pav. „Medinė banga“, Londonas, Jungtinė Karalystė, archit. biuras „AL_A“, 2011 m.

Fig. 23. Wooden wave, London, United Kingdom, archit. office “AL_A”, 2011

24 pav. Projektas „AME LOT“, Prancūzija, archit. biuras „Malka Architecture“, 2011 m.

Fig. 24. The project AME LOT, France, archit. office “Malka Architecture”, 2011

ti Aalto universiteto (Suomija) dėstytojų ir studentų komanda viešose Helsinkio vietose yra pastačiusi ne vieną efektingos formos medinį objektą (Heikkinen, Laiho et al. 2007). Tarp suomių šių naujesnių darbų yra pastatas prieplaukai stebėti Helsinkyje, surinktas iš gamykloje pagamintų eglės medienos kryžmai laminuotų plokščių bei stiklo paketų (Heikkinen 2010). Baltai dažytos objekto sienų medinės plokštumos traukia akį savo neįprastumu ir demonstruoja technologiškai pažangių medžio konstrukcijų pritaikomumą įvairioms architektūros formoms (26 pav.).

Įprasta pastatų naudojamą medinę konstrukciją pagal tipą priskirti rastinei, klijuotos medienos, karkasinei, skydinei, modulinei ar mišriai konstrukcijai (Jokubauskas, Kandrotas 2008). Būtent klijuotos medienos elementai šiandien ypač praplečia galimybes realizuoti sudėtingiausias architekto sumanymus. Tarp įdomiausių gamykloje gamintų klijuoto medžio plokščių panaudojimo gyvenamojoje architektūroje pavyzdžių yra „Jarmund/Vigsnaes“ architektų grupės projektuotas „Kopų“ namas. Čia iš medienos sukonstruotos visos antrojo aukšto laužytos sienų ir stogų plokštumos, suda-

rančios vizualiai dinamišką, laužytą tūrį, tarsi pakibusį virš pirmojo aukšto stiklinių fasadų (27 pav.).

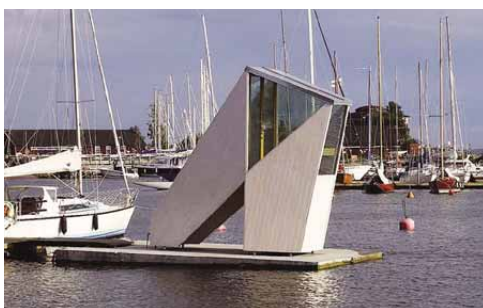
Tam tikrais atvejais medinių konstrukcijų pasirinkimą, projektuojant šiuolaikinius pastatus, nulemia ne tik medienos atsparumas mechaniniams, bet ir klimatiniais, cheminiams poveikiams. Architektas J. Smolenickis populiariame Čekijos kurorte Bad Ragaze suprojektavo naujai interpretuotų monumentalų, katedrą menančių formų SPA kompleksą. Medinių skulptūriškų pastato kolonų, medinių sienų, elipsinių langų tektonikos dermė kuria nekasdienišką nuotaiką interjero erdvėse ir kartu užtikrina tinkamą patalpų mikroklimatą (28 pav.). Nepaisant čia esančių baseinų, pirčių, medinės konstrukcijos leidžia viduje palaikyti 35 procentų drėgnumą – mažesnę negu pastato išorėje (Shuberrt 2009). Lietuvoje efektingos kupolo formos erdvės, panaudojant arkines klijuoto medžio sijas, sukurtos vandens pramogų parke Druskininkuose (29 pav.). Neretai medinės konstrukcijos, suformavus norimą sudėtingesnę pastato pavidalą, lieka pastatų viduje bei paslepamos po išoriniu kitos medžiagos pastato apvalkalu, pavyzdžiui, kaip kavinėje Šeduvoje (30 pav.) (Matijošaitienė 2007). Lietuvoje tarp didelio mastelio visuomeninių objektų, kuriuose medinės konstrukcijos yra laikantysis ir raiškus estetiškas interjero bei eksterjero elementas, minėtinas Kaune esantis prekybos centras „Mega“. Čia klijuoto medžio konstrukcijos – svarbi pastato architektūrinės formos dalis (31 pav.).

Medienos konstrukcijų ekologiškumas, kaip asociacija su organine medžiaga, kuri gali nesunkiai keisti savo fizinį pavidalą, leidžia architektams realizuoti drąsių ar net provokuojamų formų statinius viešose miesto erdvėse. Virš Sevilijos miesto *de la Encarnacion* aikštės, kuri anksčiau buvo naudojama automobiliams statyti, architektas J. Mayer H. suprojektavo plastišką, banguo-

25 pav. „Kultflux“ paviljonas, Vilnius, archit. A. Skiezgelas, M. Nagelė, U. Tornau, Shoora, 2008 m.

Fig. 25. „Kultflux“ pavilion, Vilnius, archit. A. Skiezgelas, M. Nagelė, U. Tornau, Shoora, 2008

26 pav. Pastatas prieplaukai stebėti Helsinkyje, Suomija, archit. Aalto universiteto „Medžio studija“, 2008 m.

Fig. 26. Observation building in Helsinki, Finland, archit. Aalto university “Wood studio”, 2008

27 pav. „Kopų“ namas Sufolke, Jungtinė Karalystė, archit. biuras „Jarmund/Vigsnaes AS“, 2010 m.

Fig. 27. Dune house in Suffolk, United Kingdom, archit. office “Jarmund/Vigsnaes AS”, 2010

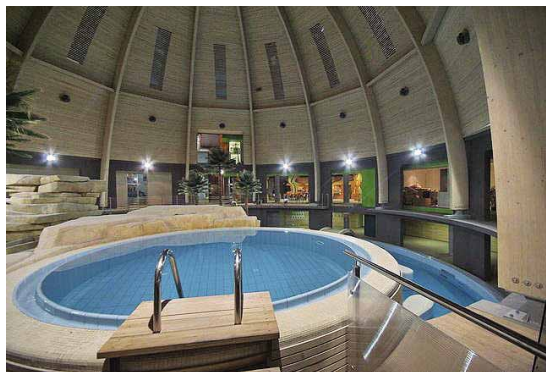
28 pav. Tamina maudyklos Bad Ragaze, Čekijoje, archit. biuras „Smolenicky&Partner“, 2006 m.

Fig. 28. Tamina terms in Bad Ragaz, Czech, archit. office „Smolenicky&Partner“, 2006

30 pav. Kavinė Šeduvoje statybos metu, archit. D. Čiuta, G. Auželis, 2007 m.

Fig. 30. Cafe building in Šeduva during construction, archit. D. Čiuta, G. Auželis, 2007

29 pav. Klijuoto medžio konstrukcijos vandens pramogų parko ir pirčių komplekso interjere, Druskininkai, archit. biuras „Vilniaus architektūros studija“, 2006 m.

Fig. 29. Glued wooden constructions of aqua park and sauna complex in Druskininkai, archit. office „Vilniaus architektūros studija“, 2006

31 pav. Klijuoto medžio konstrukcijos prekybos centre „Mega“, Kaunas, archit. biuras „Chapman Taylor Llp“ ir archit. M. Sejnicki, J. Liekys, 2005 m.

Fig. 31. Glued wooden constructions in shopping center „Mega“, Kaunas, archit. office „Chapman Taylor Llp“ and archit. M. Sejnicki, J. Liekys, 2005

jančią formą sudarančią kvadratinio tinklo struktūrą iš klijuoto medžio plokščių ir sijų (32 pav.). Statinys naudojamas kaip paviljonas, pastogė turgaus prekyviete, parduotuvėms, renginių scenai (Hoefnagels 2011a). Antikiniam senamiesčio kontekstui dydžiu ir pavidalu kontrastinga kompozicinė forma numanomai nebūtų realizuota, tačiau medžio konstrukcijos šioje novatoriškoje architektūroje dėl savo semantinių ypatumų yra heterotrofinį organizmą menančio kūrinio egzistenciją aplinkoje harmonizuojanti priemonė.

Iš technologiškai apdorotos medienos kuriamos ne tik vientisos laikančiosios pastato dalys, bet ir segmentinės, santvarinės konstrukcijos, leidžiančios architektui realizuoti vizualiai lengvus, grakščius, ažūriškus statinius ar jų dalis. „Arches“ architektų projektuotas

gyvenamasis namas Palangoje išsiskiria architektūrinės ir konstrukcinės minties derme. Kuriant idėją sumanytas gyvūno įvaizdis, grįstas žalčio odos piešiniu, kurį atitinka antrojo aukšto tūris, suformuotas iš klijuoto medžio santvaros (Nekrošius 2010). Ši konstrukcija šiame pastate yra ne tik funkcionalus statybinis elementas – siena, bet ir estetišinė, semantišinė formos kompozicijos dalis (33 pav.).

Santvarinių medinių konstrukcijų panaudojimas numatomas apžvalgos bokšte Anykščiuose. Pirmąją vietą konkurse laimėjusio projekto autoriai aiškinamajame projekto rašte teigia, jog bokšto karkasas susideda iš klijuoto medžio lygiakraščių trikampio formos rėmų, sujungtų tarpusavyje metalinėmis jungtimis, fasadų apdaila – medžio tašai, tvirtinami iš vidinės karkaso

32 pav. „Metropolijos skėtis“ – de la Encarnacion aikštės rekonstrukcija, Sevilija, Ispanija, archit. J. Mayer H., 2011 m.

Fig. 32. Reconstruction of square de la Encarnacion, Seville, Spain, archit. J. Mayer H., 2011

34 pav. Medžių lajų tako konkurso Anykščiuose projektas, I vieta, bokšto vaizdas, archit. Dž. Kisielius, I. Lukauskis, G. Gumenikovaitė ir K. Radiūnas, 2011 m.

Fig. 34. Competition project of the tree path, first place, view of the tower, archit. Dž. Kisielius, I. Lukauskis, G. Gumenikovaitė and K. Radiūnas, 2011

33 pav. Gyvenamasis namas, Palanga, archit. biuras „Arches“, 2010 m.

Fig. 33. House in Palanga, archit. office „Arches“, 2010

35 pav. Paukščių stebėjimo bokštas, Heiligenhafeno vietovė, Baltijos jūros pakrantė, archit. biuras „Meinhard von Gerkan“, 2005 m.

Fig. 35. Birds observation tower in Heiligenhafen, Baltic sea coast, archit. office „Meinhard von Gerkan“, 2005

pusės, konstrukcijos aukštis beveik 36 metrai (34 pav.). Giminingų medinės architektūros kompozicijos priemonių tinkamumas ir įtaigumas kraštovaizdyje akivaizdus realizuotame paukščių stebėjimo bokšto pastate Baltijos jūros pakrantėje, Heiligenhafeno vietovėje. Architektų biuro „Meinhard von Gerkan“ kūrinyje aiškiai matomas laikantysis medinių sijų rėmas skaido fasadų plokštumas ir kartu su didžiąją karkaso „akių“ dalį užpildžiusiu, prašviečiamu lentų apkalu formuoja ažūriško, vizualiai lengvo, tarsi kylančio ar šokančio objekto tūrį. Ši iš pažiūros elementari medinės konstrukcijos ir apdailos sistema, panaši į gyvosios gamtos ląstelių grupę, sieja statinį su pajūrio peizažu (35 pav.).

Medinės laikančiosios struktūros kai kuriuose visuomeniniuose pastatuose tampa svarbia eksterjero bei interjero estetinės kompozicijos dalimi, tam tikru architektūros pažangumo indikatoriumi. Šioje srityje vienas drąsiausiai eksperimentuojančių architektų yra japonas S. Banas. Paryžiuje „Pompidu“ centro priestate iš medinių sijų sudaryta unikali pinta, bionines for-

mas menanti, vientisa kolonų ir stogo struktūra yra ne tik laikančioji pastato konstrukcija, bet ir į visumą pastato vidaus ir išorės dizainą sujungiantis estetiškas akcentas (36 pav.). Medinių konstrukcijų formos elegancija matoma to paties architekto įgyvendintame „Devynių tiltų“ golfo klube Pietų Korėjoje. Čia, kaip ir „Pompidu-Metz“ centre, CAD projektavimo ir CNC gamybos sistemos leido realizuoti ažūriškos, tinklinės denginio struktūros „išauginimo“ iš lieknų medinių kolonų efektą (37 pav.) (Ban 2010; Scheurer 2010).

Architektūrinės išraiškos efektingumu išskirtinas ir „AWP“ bei „Atelier Oslo“ architektų grupių sukurtas šviečiantis paviljonas Norvegijos Sandneso mieste. Medinės kryžmai sustatytos kolonos laiko iš medinių sijų sukonstruotą ir berėmiu stiklu dengtą gardelinę struktūrą menančią tradicinio pastato formą (38 pav.). Statinys yra savotiškas miesto raidos strategijos manifestas, siekiantis nauja architektūra keisti aplinką skatinant pozityvių socialinių įvykių plėtotę miesto viešosiose erdvėse (Rosenberg 2011). Konstrukcijai

36 pav. „Pompidu-Metz“ centras, Prancūzija, archit. S. Banas, 2010 m.

Fig. 36. “Pompidu-Metz” center, France, archit. S. Ban, 2010

37 pav. Haeslio „Devynių tiltų“ golfo klubas, Pietų Korėja, archit. S. Banas, 2010 m.

Fig. 37. Haesley “Nine Bridges” golf clubhouse, South Korea, archit. S. Ban, 2010

pasirinkta mediena leido sukurti standžią, tvirtą, bet fiziškai ir vizualiai lengvą konstrukciją. Apšvietimu išryškintas šiltas medienos koloritas bei natūrali faktūra sudėtingą technicistinę struktūrą daro panašią į grožinio literatūros kūrinių iliustraciją.

Medinės konstrukcijų dalys, kuriant inovatyvias erdvines architektūros formas, neretai jungiamos su metalu, taip išgaunami įvairiapusėškai mechaniskai tvirti denginių, sienų elementai. Pastebima, kad tokiose sudėtingose jungtinėse struktūrose mediena nepraranda architektūros harmonizavimo, jaukinimo ypatybių. Kaip pavyzdį galima minėti E. Miliūno studijos projektuotos Šiaulių sporto arenos stogo laikinąją konstrukciją iš metalo santvarų ir klijuoto medžio sijų (39 pav.) (Servaitė 2007). Tarp įdomesnių užsienio pastatų minėtinas pagal architektų biuro „Petzinka Pink“ projektą 2003 m. Berlyne realizuotas pastatas, kuriame architektūriškai išmoningas parabolinių medžio sijų bei metalo karkaso derinys laiko berėmio stiklo sienas (40 pav.). Medis šiame objekte, be utilitarinės funkcijos, įkūnija ir pastato ekologiško, gyvybingumo tvarumo idėjas (Linz 2009).

Viena iš šiuolaikinėje architektūroje aktualesnių medinių konstrukcijų taikymo sričių yra elementai, skirti pastatų fasadams renovuoti. Juos kurdami vokiečių ir suomių tyrėjai bando pritaikyti medinių konstrukcijų struktūrų matmenų tikslumą bei santy-

38 pav. Šviečiantis paviljonas, Sandnesas, Norvegija, archit. biurai „AWP“ ir „Atelier Oslo“, 2010 m.

Fig. 38. Shining pavilion in Sandnes, Norway, archit. offices “AWP” and “Atelier Oslo”, 2010

39 pav. Medžio ir metalo konstrukcijų perdenginys Šiaulių sporto arenoje, archit. biuras „E. Miliūno studija“, 2007 m.

Fig. 39. Span construction from wood and metal, sport arena in Šiauliai, archit. office “E. Miliūno studija”, 2007

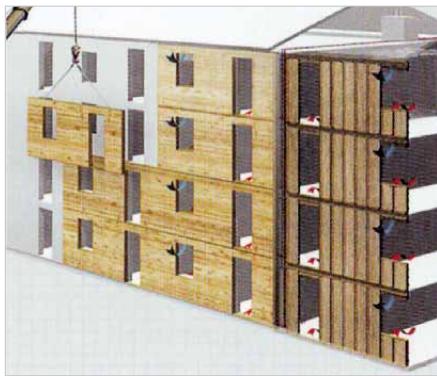
40 pav. Atstovybės pastatas Berlyne, Vokietija, archit. biuras „Petzinka Pink“, 2003 m.

Fig. 40. State Mission building in Berlin, Germany, archit. office “Petzinka Pink”, 2003

kinai mažą gaminių svorį. Medinio karkaso moduliai, užpildyti apšiltinimo medžiaga, gaminami gamyklose ir montuojami segmentais, atvežus prie daugiaaukščių pastatų: taip pakeičiama ne tik jų sienų šilumos varža, bet ir pagerinamas estetiškas vaizdas (Schankula 2010; Laukkanen 2011) (41 pav.). Neįprastos formos pastato galinės sienos estetinį atnaujinimo sprendimą Barselonoje sukūrė architektas D. B. Salva. Mediniai žaliuzių efektą kuriantys vertikalūs elementai pavaizdinami apskritomis sferomis (42 pav.). Šis medinių

konstrukcijų panaudojimas efektingas architektūrinės formos prasme, pigiai ir paprastai pagaminamas (Delicado, Marcos 2009).

Šiuose daugiabučių pastatų renovacijos projektuose medžio konstrukcijos yra pagalbiniai ir dekoratyvūs elementai, tačiau šiuo metu pasaulyje galima minėti ne vieną didelių matmenų, daugiaaukštį pastatą, kurio ir apdaila, ir laikančiosios konstrukcijos yra medinės. Čia pastebima ryški ir intriguojanti medinio pastato aukščio problematika, tiesiogiai besisiejanti su medžio konstrukcijos ir architektūrinės formos progresyvumu.

41 pav. Pastato sienos renovacija mediniais fasadiniais moduliais nenaudojant pastolių, iliustracija iš 2010/5 „Detail“

Fig. 41. Renovation of building wall with wooden facade module, without using scaffold, illustration from 2010/5 "Detail"

42 pav. Pastato sienos renovacija sukuriant naują medinį fasadą (projektas), Barselona, Ispanija, archit. D. B. Salva, 2008 m.

Fig. 42. Renovation of building wall with new wooden facade (project), Barcelona, Spain, archit. D. B. Salva, 2008

mu. Laikoma, kad aukščiausias medinis pastatas yra architektų biuro „Waugh Thistleton Architects“ suprojektuotas ir 2009 m. pastatytas Londone. Šio 9 aukštų statinio laikančiosios konstrukcijos, pertvaros yra iš klijuotos medienos plokščių ir tik fasadai yra padengti eternito plokštėmis (Jones 2009). Archangelske, Rusijoje egzistuoja 13 aukštų medinis bokštas, tačiau jis yra vertinamas kaip savotiškas pokštas – architektūrinis atsitiktinumas (Blomfield 2007). Šio oficialiai neįteisinto gyvenamojo namo kūrėjas, prieštaringos reputacijos asmenybė N. Sutyginas, savavališkai pastatė beveik 44 metrus siekiantį statinį (43 pav.), dominuojantį miesto panoramoje, kaip įrodymą, kad kartais net ir be specialaus konstrukcijų projektavimo, naujų technologijų taikymo, naudojant prigimtines medžio fizines ir estetines savybes, įmanoma pastatyti įdomios formos aukštą pastatą. Toks efektingas medinių konstrukcijų objektas yra tarsi iššūkis „normalios“ architektūros projektuotojams. „Reiulf Ramstad Architects“ Kirkenėje, Norvegijoje suplanavo 16–17 aukštų kultūros centrą, kurio konstrukcijos iš medinių struktūrinių elementų (44 pav.) (Cilento 2009).

43 pav. Gyvenamasis namas Archangelske, Rusijoje, aut. N. Sutyginas, 2007 m.

Fig. 43. House in Arkhangelsk, Russia, aut. N. Sutyagin, 2007

44 pav. Kultūros centras (vizualizacija) Kirkenėje, Norvegijoje, archit. biuras „Reiulf Ramstad Architects“, 2009 m.

Fig. 44. Cultural center in Kirkenes (visualization), Norway, archit. office "Reiulf Ramstad Architects", 2009

Tarp objektų, kurių architektūros šiuolaikiškumas, įtaigumas atsiskleidžia per inovatyvias medines konstrukcijas, svarbią vietą užima tiltai. Iš šio savotiško architektūros žanro formos paieškų įvairovės išsiskiria tiltas Halsterene, Olandijoje. Šis kūrinys laimėjo „Metų pastato“ prizą pietiniam regionui 2011 m. įteikiant Olandijos dizaino apdovanojimus. Tai statinys, leidžiantis persikelti per tranšėją, kuri yra XVII a. Vakarų Brabanto vandens lygio stabilizavimo sistemos dalis pietvakarinėje Nyderlandų dalyje. Perėjimas į kitą krantą vyksta neįprastu būdu, nes tiltas – tai savotiškas medinis lovys, įkastas į tranšėjos pakrantes ir iki pat kraštų panardintas vandenyje (45 pav.). Medžio apsaugai nuo vandens jis yra padengtas EPDM membrana, kuri naudojama plokštiems stogams ir baseinams (Hoefnagels 2011b). Šio objekto atsiradimas rodo medinių konstrukcijų galimybes realizuojant drąsiausius ir išradingiausius architektūros formos sumanymus. Lietuvoje vienas naujausių tiltų tipo statinių yra architekto Š. Kiaunės suprojektuotas apžvalgos ratas Zarasuose. Tiltu metalinių X principu sukryžiuotų apskrito profilio plieno kolonų, sijų, turėklų struktūroje maumedžio lentų perdenginys yra svarbi atraminė dalis, vienintelė aklina plokštuma, raiškiai pabrėžianti kompozicinę idėją – ratą, spirališkai jungiantį dvi skirtingame aukštyje esančias pakrantes terasas (Bružas 2011). Beveik 100 m ilgio konstrukcijoje medinė dalis lentų tarpusavio jungtyse išryškėjusia dinamiška grafika, medžiaginiu koloritu papildo, humanizuoja statinio estetiką, o bendrame sumanyme žmogaus fizinei intervencijai į gamtą suteikia kultūrinę, nuosaikų pobūdį (46 pav.).

Aptartieji užsienio ir Lietuvos objektų pavyzdžiai rodo, jog medinės konstrukcijos yra tinkamos realizuoti įvairios funkcijos, savybių ir formos šiuolaikinę architektūrą, susiejant į visumą utilitarinius ir estetinius aspektus.

Apibendrinimai

1. Novatoriškos architektūros meninės raiškos požiūriu išskiriami plokšti bei trimačiai racionalios, plastiškos, struktūriškos formos mediniai objektai, kurie neretai yra sudėtingos geometrijos, turi vizualiai neįprastą tektoniką. Mediena yra kūrėjų meninė priemonė, leidžianti progresyviausius architektūros pavidalus paversti harmoningos gyvenamosios aplinkos dalimi, jais koduoti įvaizdžius, semantinius simbolius, deklaruoti estetiškes, socialines ir ekologines idėjas.
2. Medinių konstrukcijų teikiamos galimybės padeda įgyvendinti išmoningiausius architektūrinės formos sumanymus – realizuoti objektus, pasižyminčius mechaniniu, klimatiniu, cheminiu atsparumu, san-

45 pav. Tranšėjos tiltas Halsterne, Olandija, archit. biuras „RO&AD architecten“, 2010 m.

Fig. 45. Trench bridge in Halstern, Holland, archit. office "RO&AD architecten", 2010

46 pav. Apžvalgos ratas, Zarasai, archit. Š. Kiaunė, 2011 m.

Fig. 46. Observation bridge in Zarasai, archit. Š. Kiaunė, 2011

tykiniu lengvumu, transformavimo galimybėmis, tiksliais matmenimis. Medinės konstrukcijos gali būti taikomos naujoje statyboje ir atliekant renovaciją, įgyvendinant įvairaus tūrio, aukščio bei struktūrinės sandaros statinių formas.

3. Taikant medį inovatyviems šiuolaikinės architektūros eksterjerams, interjerams bei viešosioms erdvėms, galima rasti efektingą kompozicinę dermę su kito medžiagiškumo paviršiais statinyje ir aplinkoje. Naujų medinės architektūros formų paieškos yra svarbi nūdienos žmogaus aplinkos formavimo sritis bei reikšminga Lietuvos ir užsienio šiuolaikinės architektūros dalis.

Literatūra

- Adjoubei, X. 2008. Kultflux pavilion, Vilnius, *Project Baltia* 03: 94–95.
- Almonaitytė-Navickienė, V. 2010. Gyvenamasis namas Domeikavoje, Kaune, *Archiforma* 1–2: 21–29.
- Ban, S. 2010. *Works* [interaktyvus], [žiūrėta 2010 12 23]. Prieiga per internetą: http://www.shigerubanarchitects.com/SBA_WORKS/SBA_OTHERS/SBA_Others_index.htm

- Blomfield, A. 2007. *Gangster who built world's tallest log cabin* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 12 01]. Prieiga per internetą: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/1544827/Gangster-who-built-worlds-tallest-log-cabin.html>
- Bružas, A. 2011. *Daina apie ežero grožį / Naujas Zarasų simbolis dalina vaizdus* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 12 03]. Prieiga per internetą: <http://www.pilotas.lt/index.php/lt/architektura/item/1328-daina-apie-e%C5%BEero-gro%C5%BE%C4%AF/naujas-zaras%C5%B3-simbolis-dalina-vaizdus>
- Buivydaite, K. 2004. Architektas Sigitas Kuncevičius, *Archiforma* 2: 26–32.
- Butkus, T. S. 2001. Svečių namai „Titanikas“. Šventoji, *Archiforma* 4: 20–23.
- Cilento, K. 2009. *Barents Secretariat Tower / Reiulf Ramstad Architects* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 12 22]. Prieiga per internetą: <http://www.archdaily.com/33090/barents-secretariat-tower-reiulf-ramstad-architects/>
- Delicado, G. H.; Marcos, M. J. 2009. Eloquent end wall, *A10* 30: 58.
- Egeraat, E. 2010. *Chess and Billiard Club Khanty-Mansiysk* [interaktyvus], [žiūrėta 2010 11 10]. Prieiga per internetą: http://www.erickvanegeraat.com/#/projects/chess_and_billiard_club_khanty-mansiysk
- Fernandes-Galiano, L. 2009. Microcoasts in Vinaros, Valencia (Spain), *AV Monografias* 140: 14–15.
- Foster, M. 1983. *The principles of architecture: style, structure and design*. Oxford: Phaidon.
- Hadid, Z. 2011. *Heydar Aliyev Centre* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 12 10]. Prieiga per internetą: <http://www.zaha-hadid.com/architecture/heydar-aliyev-cultural-centre/>
- Hautajärvi, H. 2010. *Villas & Saunas in Finland*. Helsinki: Rakennustieto Publishing.
- Heikkinen, P. 2010. Marina watch house, *PUU* 1: 37–39.
- Heikkinen, P.; Laiho, J., et al. 2007. *Wood Works*. Tampere: Parvs Publishing.
- Hoefnagels, K. 2011a. Glued Wonder, *A10* 42: 50–51.
- Hoefnagels, K. 2011b. Trench bridge at Fort de Roovere, *A10* 42: 52.
- Jarmalis, S. 2010. *Architektų liaupsės kukliam namui* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 12 16]. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/-12735146011272584326-architekt%3F-liaups%3Fs-kukliam-namui.htm>
- Jarz, H. 2011. *AME-LOT / Malka Architecture* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 10 11]. Prieiga per internetą: <http://www.archdaily.com/147738/ame-lot-malka-architecture/>
- Jokubauskas, D.; Kandrotas, V. 2008. *Medinė statyba. Jaukių namų žinybas*. Kaunas: Dangus.
- Jones, W. 2009. Timber tower, *A10* 30: 54.
- Laukkanen, M. 2011. Update facades with wooden elements, *PUU* 3: 34.
- Lietuvos statistikos departamentas 2011. *Lietuvos statistikos metraštis 2011* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 11 29]. Prieiga per internetą: http://www.stat.gov.lt/uploads/metraštis/1_LSM_2011_Lt.pdf?PHPSESSID
- Linz, B. 2009. *Wood/Holz/Bois*. China: Langenscheidt Publishers Incorporated.
- Matijošaitienė, I. 2007. Kavinė-restoranas su patalpomis poilsiui ir pramogoms, *Archiforma* 4: 68–69.
- Nekrošius, L. 2010. Gyvenamasis namas Palangoje, *Archiforma* 3–4: 39–45.
- Priest, I. 2011. Waves of American red oak, *A10* 42: 52.
- Rosenberg, A. 2011. *Lantern Pavilion / AWP / Atelier Oslo* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 11 20]. Prieiga per internetą: <http://www.archdaily.com/110854/lantern-pavilion-awp-atelier-oslo/>
- Saieh, N. 2008. *Read-Nest / Dorte Mandrup Arkitekter* [interaktyvus], [žiūrėta 2012 01 02]. Prieiga per internetą: <http://www.archdaily.com/6792/read-nest-dorte-mandrup-arkitekter/>
- Schankula, A. 2010. Wood – panel Facades – Eco – refurbishment of Multi-storey Buildings, *Detail* 5: 34–36.
- Scheurer, F. 2010. File – to – factory Production and Expertise, *Detail* 4: 380–383.
- Servaitė, I. 2007. Aukštabalio daugiafunkcis kompleksas, J. Jablonskio g. 16, Šiauliai, *Archiforma* 2(39): 88–93.
- Shuberrt, H. 2009. Sense of opulence. *A10* 30: 53.
- Snohetta. 2011. *Norwegian wild reindeer centre pavilion* [interaktyvus], [žiūrėta 2011 11 25]. Prieiga per internetą: <http://www.snoarc.no/#/projects/239/true/all/image/1280/>

INNOVATIVE USE OF WOOD IN CONTEMPORARY ARCHITECTURE

A. Gabrėnas

Abstract. In contemporary architecture of Lithuania, wood is becoming a material of increasing importance. The article reviews some Lithuanian and foreign examples as well as development of innovative wooden architectural forms and a variety of constructional–technological expressions. Wood is analysed as material that enables the most innovative architectural shapes to transform into harmonious inhabited environments, to encode images, semantic symbols, declare aesthetical, social and ecological ideas. Wooden constructions can be applied for new buildings and renovation, realising various building forms in different volume, height and structural framework. The evolution of wooden architecture morphology both in Lithuania and abroad becomes more and more important and significant for formation of contemporary human environment.

Keywords: morphology, form, innovative form, timber, wooden architecture, contemporary architecture, artistic variety, constructional–technological variety, expression.

ARNOLDAS GABRĖNAS

Master, doctoral student (2008), Dept of Fundamentals and Theory of Architecture, Vilnius Gediminas Technical University (VGTU), Pylimo g. 26/Trakų g. 1, LT–01132 Vilnius, Lithuania. E-mail: arnoldas.gabrenas@gmail.com

Master of Architecture, VGTU, 2002. Membership: member of Lithuanian Union of Architects (2003). Publications: author of 7 publications in professional press. Projects: author or co-author of over 30 architectural design projects and realizations. Research interests: theory and practice of wooden architecture.